

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

2021. GODINA

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE SISTEMA PLANIRANJA LOKALNIH MERA I INFORMISANOSTI U SEKTORU AGRARA NA TERITORIJI OPŠTINE REKOVAC

Rekovac, 2021. godina

UVOD

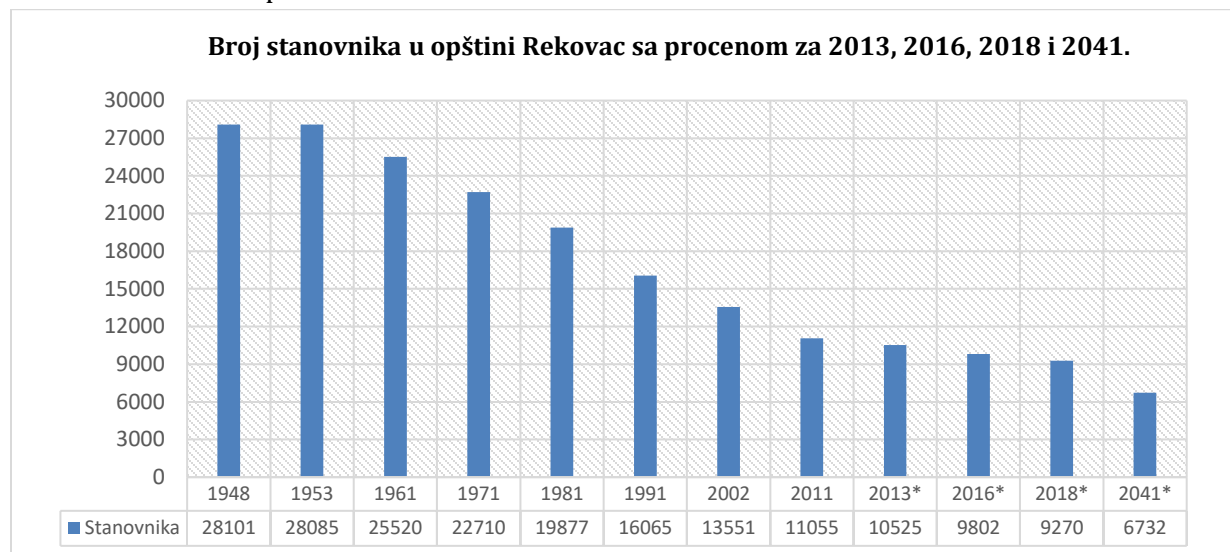
Dokument «**Preporuke za unapređenje sistema planiranja lokalnih mera i informisanosti u sektoru agrara na teritoriji opštine Rekovac**» izrađen je u okviru projekta „Javno zalaganje za transparentno poljoprivredno ulaganje“ koji je realizovalo udruženje „Mladi poljoprivrednici Srbije“.

Dokument sadrži preporuke u 3 oblasti koje su od značaja za transparentnu pripremu i implementaciju »Programa podrške za sprovođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja“ koji opština Rekovac donosi i realizuje na godišnjem nivou:

1. Preporuka za unapređenje lokalnih mera u okviru programa podrške za sprovođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja
2. Preporuke za unapređenje informisanosti lokalne zajednice o javnim pozivima i konkursima
3. Predlog za uvođenje novih procedura bodovanja i definisanja kriterijuma za izbor kandidata – korisnika programa mera lokalnog ulaganja u poljoprivredu.

1. Preporuka za unapređenje lokalnih mera u okviru programa podrške za sprovođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja

Ruralna ekonomija je dominantna u opštini Rekovac, pa će u budućnosti zavisiti u velikoj meri od demografskog potencijala 32 seoska naselja koji je tokom prethodnih pet decenija značajno oslabio. Broj stanovnika se smanjio gotovo tri puta u odnosu na 1948. godinu, a za relativno kratko vreme od 2002. do 2011.godine za gotovo 18,4%. Pretpostavka je da će se u opštini Rekovac nastaviti trend opadanja broja stanovnika i na osnovu procena Republičkog zavoda za statistiku u 2041. godini biće 6732 stanovnika u opštini Rekovac.

Ruralna ekonomija u opštini Rekovac je i do sada bilo opterećena nepovoljnim starosnim sastavom radne snage u poljoprivredi kao dominantnoj ruralnoj delatnosti. Demografski faktor će i u buduću biti limitirajući za razvoj poljoprivrede, jer je sve malobrojniji priliv mladih generacija koji su nosioci ekonomskih aktivnosti na selu.

Starosna struktura stanovništva u 2017. i 2018. godini	2017		2018	
	Ženski	Muški	Ženski	Muški
Deca starosti do 6 godina (predškolski uzrast)	145	176	131	165
Deca starosti 7–14 godina (uzrast osnovne škole)	267	278	254	263
Deca starosti 15–18 godina (uzrast srednje škole)	154	170	156	165
Deca starosti 0–17 godina	531	578	507	546
Broj mladih (15–29 godina)	645	690	618	677
Radni kontingent stanovništva (15–64 godina)	2630	2933	2522	2837
Ostalo stanovništvo	/	/	/	/
Ukupan broj stanovnika	4818	4734	4656	4614

Mlada perspektivna, inovativna i fleksibilna radna snaga starosti 25-34 godine čini samo 9,12 % ukupnog stanovništva opštine Rekovac, sa tendencijom daljeg smanjenja ovog procenta. To upućuje na činjenicu da će poljoprivreda kao dominantne ruralna delatnost sve više slabiti, i ne može da biti jedina okosnica strateških opredeljenja na kojima će se zasnivati razvoj sela i seoske ekonomije, već je neophodno u okviru procesa podrške ekonomskim aktivnostima na selu razvijati i

nepoljoprivredne delatnosti (stari i umetnički zanati, domaća radinost, trgovina, prerada primarnih poljoprivrednih proizvoda, seoski turizam, proizvodnja biogoriva, organska proizvodnja, proizvodnja lekovitog i začinskog bilja, pčelarstvo, lične usluge, nega starih lica, ostale zanatske i profesionalne usluge i dr.).

Sagledavajući prethodno navedene činjenice koje su nastale kao deo analize ljudskih, finansijskih i prirodnih resursa opštine Rekovac, dolazi se do zaključka da je jedan od načina da se unapredi ekonomska aktivnost na selu povećanje broja malih preradnih kapaciteta koji ne zahtevaju velika ulaganja i značajne ljudske kapacitete. Specifični vidovi proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda koji mogu angažovati širu lokalnu zajednicu i unaprediti ekonomske aktivnosti su:

- Proizvodnja prirodnih sokova od povrća (cvekle, šargarepe,...)
- Proizvodnja prirodnih sokova od voća (jabuka, višnja, kupina, malina,...)
- Sušenje povrća
- Proizvodnja poluproizvoda od voća (kaša, pulpa)
- Proizvodnja kompota i pasterizovanog voća
- Proizvodnja slatka, pekmeza, džemova
- Proizvodnja sušenog voća
- Proizvodnja, prerada i pakovanje lekovitog i aromatičnog bilja (kantaron, nana, kamilica, šipurak,...)
- Proizvodnja biljnih čajeva i eteričnih ulja
- Proizvodnja i prerada (sušenje i topla prerada) pečuraka
- Proizvodnja meda i ostalih pčelarskih proizvoda
- Razvoj seoskog turizma
- Unapređenje starih i tradicionalnih zanata
- Proizvodnja rakije i vina.

Pokretanjem ovih delatnosti unaprediće se ekonomska aktivnost malih poljoprivrednih gazdinstava kakvih je najviše na teritoriji opštine. Donošenjem mera koje podržavaju ove aktivnosti i uspostavljanje sistema direktne prodaje na gazdinstvima pružiće se podrška pre svega mladim poljoprivrednim proizvođačima, zanatlijama, pčelarima i ženama na selu.

U tom cilju potrebno je pored mere kreditne podrške i **mere 101**. Investicije u fizičku imovinu poljoprivrednih gazdinstava, koje je opština Rekovac prepoznala kao najznačajnije mere, posebnu pažnju posvetiti u skladu sa finansijskim resursima opredeljenim za sektor agrara i merama:

Mera 302 - Unapređenje ekonomskih aktivnosti na selu kroz podršku nepoljoprivrednim aktivnostima. Lista potencijalnih investicija u okviru mere:

- 302.1. Investicije u izgradnju i/ili opremanje objekata za obavljanje tradicionalnih zanata
- 302.2. Podrška aktivnostima vezanim za ruralni turizam
- 302.4. Osnivanje i razvoj mikro preduzeća u ruralnim područjima vezanim za tradicionalna znanja i kulturno nasleđe
- 302.5. Investicije u izgradnju i/ili opremanje i stvaranje novih proizvoda i usluga u ruralnim područjima
- 302.6. Izgradnja objekata za osnivanje prodajnih mesta na gazdinstvima za direktnu prodaju poljoprivrednih i tradicionalnih zanatskih proizvoda i suvenira, u pojedinačnom ili udruženom interesu proizvođača

Mera 303 - Podrška mladima u ruralnim područjima

Lista potencijalnih investicija u okviru mere: 303.1. Početna pomoć za pokretanje poslovanja za mlade poljoprivrednike i razvoj malih poljoprivrednih gazdinstava

Mera 304 - Ekonomske aktivnosti u cilju podizanja konkurentnosti u smislu dodavanja vrednosti kroz preradu kao i uvođenje i sertifikaciju sistema kvaliteta hrane, organskih proizvoda i proizvoda sa oznakom geografskog porekla na gazdinstvima. Lista potencijalnih investicija u okviru mere:

- 304.1. Podrška brendiranju proizvoda i regiona
- 304.2. Podrška za zaštitu geografskog porekla proizvoda
- 304.3. Podrška za zaštitu imena proizvoda
- 304.4. Podrška za uvođenje sistema kvaliteta
- 304.5.3.4. Nabavka opreme za prijem voća, povrća i grožđa, kao i preradu, punjenje i pakovanje njihovih proizvoda
- 304.5.3.5. Nabavka opreme za proizvodnju vina, rakija i drugih alkoholnih pića, kao i opreme za degustacione sale
- 304.5.3.9. Marketing proizvoda

Lokalni razvoj na teritoriji opštine Rekovac se u dosadašnjoj praksi u velikoj meri temeljio na subvencijama poljoprivrednicima i udruženjima iz opštinskih ili resornih ministarstava koji su mogli uticati uglavnom na razvoj sektorski orijentisanih aktivnosti ili pojedinačnih poljoprivrednih proizvođača. Međutim, imajući u vidu veličinu teritorije opštine, finansijske i ljudske resurse lokalni budžet za poljoprivredu i ruralni razvoj nije mogao biti planiran i implementiran u punom obimu koji bi doveo do unapređenja stanja u sektoru ruralnog razvoja. Da bi se postigao multisektorski razvoj sektora agrara potrebno je uključiti u proces planiranja i implementacije „Programa podrške za sprovođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja“ što veći procenat lokalne zajednice sa svim potencijalima i najrazličitijim znanjima, veštinama i potrebama.

To praktično znači da se u proces planiranja programa uključe mladi, penzioneri, žene iz seoskih sredina, udruženja poljoprivrednika i tradicionalnih zanata, kao i institucije koje podržavaju aktivnosti ovih grupacija, odnosno svi oni koji do sada to nisu bili u mogućnosti. Ovo omogućava da ruralni razvoj teritorije opštine Rekovac bude po meri i u saglasju sa svim njegovim stanovnicima. Ovaj princip koliko god je više primenljiv za izradu dugogodišnjih lokalnih strategija i planova, u znatnoj meri može doprineti transparentnijem procesu izrade godišnjih lokalnih programa za poljoprivredu i ruralni razvoj. Imajući u vidu da je teritorija opštine Rekovac dominantno ruralna, na ovaj način program predstavlja dokument koji daje smernice i podsticaje za razvoj svim strukturama i grupama koje žive na teritoriji opštine i deluju u sektoru ruralnog razvoja. Uključenjem šire zajednice (javnog, privatnog i NVO sektora) obezbediće se poboljšanje kvaliteta donesenih odluka, a odgovornost za implementaciju se povećava. Ovakav pristup će omogućiti:

- Širu bazu znanja
- Realniju analizu problema i potreba
- Donošenje kvalitetnijih odluka i mera
- Podršku šire lokalne zajednice za usvojene mere
- Kolektivno vlasništvo nad problemima, potrebama i rezultatima.

Prilikom planiranja strateških smernica treba uzeti u obzir postojeće sektorske strategije na lokalnom i nacionalnom nivou. Iz tog razloga program za poljoprivredu i ruralni razvoj mora biti

kompatibilan sa planovima višeg reda, ali istovremeno mora realno odslikati i lokalne prioritete, potrebe i specifičnosti. Godišnji program za poljoprivredu i ruralni razvoj mora uvažiti pre svega prioritete postavljene u Strategiji održivog razvoja opštine Rekovac 2015 - 2021, Programu razvoja turizma 2017 – 2022. i dr.

Trenutno se u okviru opštine Rekovac u najvećoj meri program planira u okviru Odeljenja za poljoprivredu. Međutim, sagledavajući trenutnu situaciju u pogledu brojnosti ljudskih resursa koji deluju u sektoru poljoprivrede, veoma je teško realizovati aktivnosti koje će uključiti širu lokalnu zajednicu u pripremi programa podrške za sprovođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja. Zato je preporuka da se formira tim od više članova. Postoji nekoliko različitih opcija, može se formirati interni tim u okviru opštine, ali postoji i mogućnost da se formira mešoviti tim sa različitim ulogama i odgovornostima, koji će uključiti i članove koji nisu zaposleni u okviru lokalne samouprave. Tu se pre svega misli na udruženja poljoprivrednika, udruženja žena, lokalne medije, Lokalnu akcionu grupu Levač, ... Za opštinu Rekovac bi u skladu sa veličinom teritorije i brojnošću stanovnika, to bio tim od 4-5 članova uz eksternu podršku organizacija i institucija koje deluju na teritoriji opštine u sektoru agrara. Veći broj aktera omogućuje da se problematika sagleda iz šire perspektive, što samo po sebi predstavlja važan doprinos za kvalitet mera. Obezbeđivanje participativnog pristupa u procesu izrade programa je suštinski najvažniji korak ka dobijanju dokumenta po meri JLS, dokumenta koji podržavaju i sprovode svi članovi zajednice JLS.

2. Preporuke za unapređenje informisanosti lokalne zajednice o javnim pozivima i konkursima

Pravovremeno informisanje i obezbeđenje dvosmernog protoka informacija između centralnog nivoa i krajnjeg korisnika nemoguće je realizovati bez detaljno izrađenog plana komunikacije i animacije. Plan komunikacije obuhvata detaljan opis metodologije i izbor komunikacionih sredstava koja se primenjuju od strane radnog tima za informisanje aktera unutar teritorije i šire javnosti izvan definisane teritorije. Ovaj plan obezbeđuje smernice koje definišu sledeće: koje informacije se prenosi i kome, na koji način i u koje vreme, kao i interne i eksterne resurse koji se koriste u ovim komunikacijskim aktivnostima.

Ciljevi komunikacionog plana su:

- Izgradnja mehanizma za razmenu informacija između svih zainteresovanih strana
- Uspostavljanje planskog upravljanja razmenom informacija
- Uvođenje transparentnosti u proces izrade i implementacije programa
- Povećanje svesti lokalnih zajednica o značaju participativnog pristupa za izradu i implementaciju programa za ruralni razvoj.

U cilju postizanja što boljeg rezultata u procesu izrade i implementacije potrebno je pravovremeno publikovati javnosti sve aktivnosti koje se sprovode. Publikovanje se realizuje kroz različite dostupne komunikacijske kanale na lokalnom nivou. Prezentovane informacije trebaju biti tačne o čemu se brine imenovani član radnog tima koji je zadužen za komunikaciju. Član zadužen za komunikaciju sve aktivnosti sprovodi u dogovoru i u koordinaciji sa radnim timom, pri čemu mora voditi računa o sledećim aktivnostima:

- Izrada i distribucija informacija
- Odabir ciljne grupe kojoj će se kroz informaciju obratiti
- Voditi računa da informacije trebaju biti od interesa za ciljnu grupu

- Odabir medija na kome će se informacije prezentovati
- Izvestiti radnu grupu o aktivnostima
- Voditi računa da informacije trebaju biti prikladne u smislu potrošenih sredstava
- Voditi računa da se obuhvate svi vidovi komunikacije i sve vrste medija koji su dostupni svim društvenim i socijalnim grupama na teritoriji opštine Rekovac.

Član radnog tima zadužen za komunikaciju mora voditi evidenciju svojih aktivnosti koju jednom nedeljno podnosi radnom timu. Evidencija aktivnosti se vodi u formi tabele:

R.B.	Naziv komunikacione aktivnosti	Vrsta komunikacione aktivnosti (vest, informacija, najava, izveštaj,...)	Komunikacioni kanali (vrsta medija)	Datum realizacije komunikacione aktivnosti	Ciljna grupa
1.					
2.					
.....					

Član radnog tima zadužen za komunikaciju u okviru svojih aktivnosti ima zadatak da izvrši selekciju informacija koje se plasiraju internoj i eksternoj javnosti.

Internu javnost čine:

- Članovi radnog tima
- Koordinator aktivnosti

Eksternu javnost čine:

- Javni sektor
- Poslovni sektor
- Civilni sektor
- Žene u seoskim sredinama
- Mladi u seoskim sredinama
- Udruženja poljoprivrednih proizvođača
- Mediji i dr.

Plan animacije sadrži neophodne aktivnosti za povećanje učešća lokalnih aktera u izradi i realizaciji programa i neprekidno traje tokom razvoja programa. Sadrži sledeće aktivnosti koje se odnose na definisanje:

- ključnih instrumenata i metoda animacije,
- ključnih ciljnih grupa za animiranje i
- resursa dostupnih za realizaciju procesa animacije.

Način animiranja se prilagođava ciljnoj grupi. U ruralnim sredinama opštine Rekovac proces animacije potrebno je da se sprovodi razgovorom sa akterima tokom sastanaka u njihovim mesnim zajednicama, kao i postavljanjem obaveštenja o aktivnostima na mestima na kojima se najčešće stanovnici iz ruralnih sredina okupljaju:

- prodavnice,
- zadruge,
- sedišta udruženja poljoprivrednika,
- domovi kulture,
- mesne zajednice,....

Nakon objave javnih poziva potrebno je informisati javnost i potencijalne korisnike. Osnovna sredstva informisanja javnosti na teritoriji opštine Rekovac koja mogu da se koriste za ovu namenu su:

- Internet prezentacija opštine Rekovac <https://rekovac.rs/> je zvanično sredstvo za komunikaciju i informisanje lokalne zajednice. Osim lokalnog programa i nacionalnih mera za ruralni razvoj, informacije na ovom sajtu moraju sadržati i sve aktuelne javne pozive i način na koji poljoprivredni proizvođači i korisnici mogu dobiti informativnu i tehničku podršku. Takođe i rezultati javnog poziva, konkursa i stepen realizovanosti programa, moraju biti publikovani na ovoj internet stranici. Zaposleni u odeljenju za poljoprivredu u velikoj meri pružaju tehničku i informativnu podršku prilikom apliciranja. Međutim imajući u vidu raspoloživost ljudskih resursa potrebno je povećati ljudske resurse koji će pružati informativnu i tehničku podršku. Jedan od načina je upošljavanje novih ljudi u okviru odeljenja za poljoprivredu.
- Radio Levač <https://radiolevac.rs/>
- Levačke novine <https://levackenovine.com/>
- Mladi poljoprivrednici Srbije <https://podrskamps.org.rs/> su ključni mediji preko kojih će se realizovati deo aktivnosti koje se odnose na informisanje i obaveštavanje javnosti o aktivnostima. Ovo udruženje može pružati pored informativne i tehničku podršku u pripremi dokumenata svim potencijalnim korisnicima.
- LAG Levač www.laglevac.co.rs. Kada su u pitanju institucije koje su delom u nadležnosti lokalne samouprave, odnosno kojima je opština osnivač, može se angažovati i LAG Levač za informisanje i podršku aplikantima na nacionalne i lokalne mere. LAG Levač poseduje i potpuno tehnički i infrastrukturno opremljenu kancelariju u selu Oparić gde se može angažovati lice iz MZ ili LAG-a za pružanje podrške lokalnom stanovništvu iz Oparića i susednih sela. Time će se izbeći nepotrebni troškovi i uštedeti vreme lokalnom stanovništvu, koje neće morati da odlazi do Rekovca.
- Društvene mreže lokalne zajednice, udruženja poljoprivrednika, udruženja žena, radio Levač, Levačkih novina, udruženja mladih poljoprivrednika Srbije,...
- Viber, SMS ili direktnim telefonskim pozivom korisnicima registrovanim u bazi podataka lokalne samouprave i odeljenja za poljoprivredu
- Elektronskom poštom (e-mail). Radna grupas treba da ima zvaničan e – mail nalog koji će se koristiti u dvosmernoj komunikaciji između članova radne grupe i zainteresovanih strana.

Povratne informacije se očekuju od interne i eksterne javnosti u cilju podrške unapređenju procesa izrade i implementacije programa za poljoprivredu, javnih poziva i konkursa. Svi komentari i sugestije moraju biti razmatrane. Povratne informacije se očekuju iz različitih izvora, a poziv za povratne informacije mora biti objavljen na internet prezentaciji opštine Rekovac. Član radnog tima zadužen za komunikaciju će sakupljati sugestija i komentare koje će prezentovati članovima radnog tima i predložiti promene i unapređenje.

3. Predlog za uvođenje novih procedura bodovanja i definisanja kriterijuma za izbor kandidata – korisnika programa mera lokalnog ulaganja u poljoprivredu

Opređeljena finansijska sredstva ponekad nisu dovoljna da se realizuju svi zahtevi aplikanata na javne pozive i konkurse. U takvim situacijama potrebno je definisati kriterijume koj će se koristiti za selekciju prijave. U narednoj tabeli dat je predlog kriterijuma za selekciju prijave koji su definisani tokom istraživanja u okviru projekta.

Tabela: Elementi za bodovanje podnosilaca prijave u svrhu rangiranja – za fizička lica – nosioce komercijalnog porodičnog poljoprivrednog gazdinstva

Element	Način bodovanja	Broj bodova
Maksimalni broj bodova		100
Podnosilac prijave je lice koje puni maksimalno 40 godina u godini podnošenja prijave	da/ne	20/0
Podnosilac prijave je ženskog pola	da/ne	20/0
Podnosilac prijave ima investiciju u okviru područja sa otežanim uslovima rada u poljoprivredi u skladu sa Pravilnikom MPŠV: • Bogalinac, • Dobroselica, • Županjevac, • Kalenički Prnjavor, • Nadrle, • Siljevica, • Šljivica	da/ne	15/0
Obrazovanje podnosioca prijave	Osnovno obrazovanje ili bez obrazovanja	0
	Srednja stručna sprema	5
	Viša škola	10
	Fakultet	15
Broj članova uže porodice podnosioca prijave na konkurs	1	0
	2	3
	3	6
	4	9
	5	12
	≥6	15
Status podnosioca prijave na konkurs u odnosu na zaposlenje	Na dan podnošenja prijave na konkurs, podnosilac prijave je prijavljen na osnovu PIO za poljoprivrednike – zaposlen isključivo u poljoprivredi	15
	Na dan podnošenja prijave na konkurs, nezaposleno duže od dve godine neprekidno	10

	Na dan podnošenja prijave na konkurs, nezaposleno kraće od dve godine neprekidno	5
--	--	---

Navedeni predlog kriterijuma je usklađen i sa kriterijumima koje definiše Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede pri raspisivanju konkursa i javnih poziva za nacionalne mere. Kriterijumi za selekciju mogu biti dopunjeni i novim kriterijumima koji mogu biti relevantni za sektor agrara koji je je predmet javnog poziva (veličina poljoprivredne površine koja se obrađuje, formalno obrazovanje iz sektora agrara,...).

Израда овог документа омогућена је у оквиру програма „Активни грађани – боље друштво: заговарањем ка сарадњи и демократском развоју Србије“, који реализује БОШ уз подршку америчког народа путем Америчке агенције за међународни развој (USAID).

Садржај документа искључиво је одговорност организације Млади пољопривредници Србије и не представља нужно ставове USAID-а, Владе САД или БОШ-а.